

D90 1979

1979, [po 11 lednu],¹ Praha. – Prohlášení vyzývající domácí a zahraniční veřejnost k podpoře úsilí za revizi nezákonného odsouzení Jaroslava Šabaty.

Rozsudkem Okresního soudu v Trutnově byl při hlavním líčení, konaném dne 11.1.1979, odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání devíti měsíců mluvčí Charty 77 dr. Jaroslav Šabata.² Považujeme rozsudek za bezpříkladný akt politické diskriminace a represe a obracíme se tímto prohlášením na domácí i zahraniční veřejnost zejména proto, že se dr. Šabata proti rozsudku odvolal a soud druhého stupně tedy má ještě možnost napravit nezákonný postup a rozsudek zrušit.

Odsouzení Jaroslava Šabaty se opírá o nevěrohodné a vykonstruované výpovědi příslušníků SNB, kteří se na Šabatovi dopustili neoprávněného hrubého násilí. J. Šabata byl totiž uznán vinným z trestného činu urážky veřejného činitele, kterého se podle tvrzení obžaloby měl dopustit tím, že dne 1.10.1978 ve služební místnosti MO VB v Peci pod Sněžkou, kam byl předveden, udeřil příslušníka VB a navíc jej slovně urazil. Ve skutečnosti však mělo tento den dojít ke zcela legální schůzce zástupců polské a československé občanské iniciativy za dodržování lidských práv; bezpečnostní orgány tuto schůzku zmařily bezdůvodným zadržením J. Šabaty a jeho přátel. Samotné předvedení dr. Šabaty a zejména pak další postup příslušníků VB vůči jeho osobě postrádaly jakoukoli oporu v platném právním řádu, a proto když jednání příslušníků VB vyústilo dokonce v hrubé fyzické napadení a vynucení nezákonné osobní prohlídky prováděné ponižujícím způsobem, bylo přirozené, že J. Šabata chránil integritu své osobnosti a alespoň symbolicky se útokům proti své osobě bránil. Poté však byl znovu fyzicky ztýrán a zraněn. Ačkoliv Šabatův popis událostí odpovídal výpovědím civilních svědků, které vzhledem k okamžitě uvalené vazbě nemohl nijak ovlivnit, soud jeho obhajobu nerespektoval a dal plně za pravdu verzi příslušníků VB. Soud pominul platnou právní zásadu československého právního řádu, podle níž veřejní činitelé – a tedy i příslušníci SNB – nepožívají zákonné ochrany, když překračují nebo jinak zneužívají svou pravomoc, a podle níž měl proto J. Šabata plné právo se bránit brutálnímu jednání,³

Považujeme za své nezadatelné právo i povinnost apelovat na každého čestného člověka bez ohledu na jeho politické přesvědčení, státní příslušnost či náboženské cítění, stejně jako na všechny státní orgány a mezinárodní organizace,⁴ aby se zasadily o revizi nezákonného odsouzení J. Šabaty a o jeho propuštění z vězení.

dr. Václav Benda, Jiří Dienstbier, Zdena Tominová mluvčí Charty 77

dr. Jiří Hájek, Václav Havel, dr. Ladislav Hejránek, Marta Kubišová

^ čsds, sb. Charta 77. – strojopis, průpis, 1 s.

1 Datum vydání dokumentu neuvedeno, časové určení vyplývá z data konání procesu.

2 Poprvé byl Jaroslav Šabata odsouzen v roce 1972 k šesti a půl roku vězení pro podvratnou činnost proti ČSSR, protože v letácích připomínal právo nezúčastnit

se všeobecných voleb. V roce 1976 byl podmíněně propuštěn, zbývajících 18 měsíců bylo převedeno v podmíněčný trest na 3 roky. Okresní soud v Trutnově 11. ledna 1979 odsoudil J. Šabatu k 9 měsícům odnětí svobody. Prokurátor se mj. vyjádřil, že J. Šabata je zločinec, protože ohrozil bezpečnost všech československých občanů. K tomuto trestu mu bylo 10. května 1979 Obvodním soudem v Praze 6 připočteno oněch 18 měsíců. Viz též D91 (17. 1. 1979), 93 (16. 2. 1979), 98 (31. 3. 1979).

3 Podle záznamu, který pořídila Zdena Tominová, přítomná jako důvěrník obžalovaného, Jaroslav Šabata v závěrečné řeči před vynesením rozsudku při hlavním líčení 11. 1. 1979 mj. uvedl: „Každý stát musí chránit své orgány, jak uvedl pan prokurátor; každý stát musí ale také chránit své občany. Je-li občan donucován k poslušnosti hrubými prostředky nebo dokonce násilím, musí se bránit. Člověk není pes, pane prokurátore, a má právo, aby se s ním jednalo jako se svobodným tvorem, i když třeba není svobodný občan. Měl jsem se dopustit trestného činu tím, že jsem napadl příslušníka VB Dadišu Stojkoviče hrubým vulgárním výrokem a vyťal mu políček na tvář. Rozhodně popírám, že jsem výrazu ‚kurvo esenbácká užil! Nikdy ve svém životě jsem slovo ‚kurva‘ nepoužíval, ani tehdy ne, když jsem je slyšel stále kolem sebe v prostředích, kde se to slovo používá jako běžné citoslovce, ať už to bylo při totálním nasazení za války, ve vězení, ale i jinde; já jsem tohoto slova neužil nikdy ani jako citoslovce a mohl bych k tomu opatřit řadu důkazů. Políček jsem příslušníku Stojkovičovi vyťal, pane předsedo, jednal jsem tak ale v naprostém přesvědčení, že Stojkovič překročil pravomoc veřejného činitele a nepožívá žádné právní ochrany. Vždyť se tak stalo v situaci, kdy na mne příslušník Stojkovič začal po prakticky provedené osobní prohlídce, které jsem se bez odporu podrobil, křičet ‚co si sedáte? Já jsem ještě neskončil!‘, smýkl se mnou z pohovky, na které jsem si právě v sedě obouval boty, postrčil mne do středu místnosti a hrubě do mne vrážel, přikazoval mi, abych se postavil rovně s rukama připaženými k tělu, jako kdybych byl někde v koncentráku, tedy v situaci, kdy mne napadal a ponižoval mou lidskou důstojnost. Nadto jsem se mohl právem obávat, že jeho křik a bezdůvodné hrubé zacházení znamenají, že chce pokračovat v násilnostech, které proti mně použil již předtím na WC a na chodbě, kde mne udeřil a bil mnou o zed’.

Samozřejmě jsem se ohradil, ptal se, ‚jako co jsem vlastně tady, jako předvedený, zadržený nebo obviněný, a z čeho jsem vůbec obviňován?‘, a když mnou Stojkovič začal znovu cloumat, vyťal jsem mu v přirozeném rozhořčení políček. Rozhodně jsem hrubě neurazil příslušníka Stojkoviče při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon. Říkám-li, že nejsem právě rád, že jsem takto jednal, říkám zároveň, že se rozhodně necítím vinen ve smyslu obžaloby. Víím, proč se mi podsouvá jmenovaný vulgární výrok: abych mohl být označen za obyčejného kriminálního za ‚podřadného občana‘ a aby se o mně jako o takovém psalo. Zde je na místě připomenout širší okolnosti tohoto případu, které mají jednoznačně politický charakter; nebudu o tom hovořit podrobněji, protože pan předseda by mne k tomu jistě nevybízel. Bylo zde však připomínáno mé minulé odsouzení i mé podmíněčné propuštění v roce 1976, i to, že šlo o politický konflikt. Pan prokurátor řekl, že jsem se z minulého trestu a jeho výkonu dostatečně nepoučil, jak je vidět z mého chování, které je tím třeba považovat za zvláště společensky nebezpečné. Skutečně jsem se v tomto smyslu nepoučil: považoval jsem a

považuji mé tehdejší odsouzení za údajné podvracení republiky za nespravedlivé, nikdy jsem se necítil vinen, odmítl jsem i usnesení o mém podmíněném propuštění a prohlásil jsem, že budu trvat na plné rehabilitaci.“ Informace o Chartě 77, roč. 2 (1979), č. 1, s. 15-17, též Americké listy, č. 10 (9.3.1979), s. 6-7.

4 Odsouzení J. Šabaty vyvolalo vlnu protestů zejména v cizině. 15. 1. 1979 zaslal polský Výbor společenské sebeobrany J. Šabatovi dopis: „Milý příteli, je nám nesmírně líto, že v našich zemích soudy nesoudí, ale provádějí příkazy policejního aparátu. Není to poprvé, co se stáváš obětí takových praktik. Tentokrát bylo Tvou vinou, že jsi se chtěl setkat s námi, se svými polskými přáteli. A to je pro nás obzvláště bolestné. Rozsudek soudu útočí tak i na nás. Jsi vězněn za naši společnou věc, za společný boj, za naši i Vaši svobodu. Pokud budeš uvězněn, potud budeme bojovat za Tvé propuštění. Co nejsrdečněji Tě ubezpečujeme o svém přátelství, solidaritě a bratrství. Výbor společenské sebeobrany KSS (KOR).“ Libri prohibiti, sb. Charta 77. – Strojopis, průpis.

Z nespočetných protestů se zde uvádí pouze výběr: Delegace Mezinárodního výboru proti represím odevzdala na československém velvyslanectví v SRN na 6 tisíc telegramů za osvobození J. Šabaty. Mezinárodní výbor na podporu Charty 77 (Paříž) zaslal G. Husákovi protestní telegram (podepsáni M. Saul Bellow, Heinrich Boll, Pierre Daix, Friedrich Durren-matt, Max Frisch, Gunter Grass, Graham Greene, Arthur Miller, Tom Stoppard, Vercors). K revizi rozsudku vyzval pražskou vládu Evropský parlament. Za Šabatovo osvobození se postavili z významných osobností mj. Olof Palme a Francois Mitterrand, který již 12. prosince 1978 zaslal G. Husákovi žádost o propuštění J. Šabaty. Dále protestovala řada dalších organizací, např. nově zřízený výbor Antigona, v jehož čele stál fi lozof Bernard-Henri Lévy; V. Bukovskij a řada studentů.

Socialistická internacionála reagovala na výzvu 52 československých občanů (viz poznámku k D69 z 8. 10. 1978) 25. 1. 1979 Prohlášením Socialistické internacionály o soudním řízení, které se koná v Československu s mluvčím hnutí za lidská práva Jaroslavem Šabatou: „Jaroslav Šabata, vysokoškolský učitel, byl dlouhá léta vysokým funkcionářem Komunistické strany Československa. V roce 1969 byl ze strany vyloučen a ztratil tehdy také místo na univerzitě. V listopadu 1972 byl odsouzen na šest a půl roku vězení. Koncem roku 1976 byl propuštěn na svobodu. Jaroslav Šabata byl jedním z prvních signatářů Charty 77 a stal se jedním z jejích tří mluvčích. Byl znovu zatčen 1. října 1978, když se chtěl setkat s polskými obránci lidských práv. Nyní byl Jaroslav Šabata znovu odsouzen k odnětí svobody, což může znamenat, že bude muset vykonat zbývajících část svého prvního trestu, která mu byla podmíněně odložena na tři roky.

Socialistická internacionála obdržela výzvu za Jaroslava Šabatu, podepsanou 52 československými občany, chartisty i nechartisty, mezi nimiž jsou mnozí socialisty. Socialistická internacionála upozorňuje světovou veřejnost na poslední případ perzekuce známého mluvčího hnutí za lidská práva probíhající v Československu a vyzývá všechny, jichž se dotýká, aby požadovali jeho propuštění na svobodu. Socialistická internacionála soudí, že takové procesy porušují ducha helsinské dohody z roku 1975. Jsou přímým důsledkem vojenské okupace, kterou v roce 1968 provedly některé státy Varšavské smlouvy.

Socialistická internacionála znovu potvrzuje svou solidaritu s těmi silami, které v Československu bojují za demokracii a socialismus. Socialistická internacionála znovu požaduje stažení všech cizích vojenských jednotek z Československa.“
Prohlášení podepsali místopředsedovéSI FrancoisMitterrand, Bettino Craxi, Felipe González, Iréne Pétryová, Joop den Uyl a generální tajemník Bernt Carlsson.
Informace o Chartě 77, roč. 2 (1979), č. 4, s. 6-7; Dialog, roč. 3 (1979), č. 1, s. 50-51.

Plné znění: In: *Informace o Chartě 77*, roč. 2 (1979), č. 1, s. 15-19 • *Listy*, roč. 9 (1979), č. 1, s. 13-15. Sdělení VONS č. 66, 67 (s přílohami A, B, C, D) in: *Informace o Chartě*, roč. 2 (1979), č. 4, s. 14-18.

Komentáře: ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-582 (8. ledna 1979), S-584 (10. ledna 1979), S-586 (12. ledna 1979), S-617 (12. února 1979), S-622 (17. února 1979) • Hejdánek, Ladislav: *Dopis přáteli*, č. 18/39, samizdat 1978 • Jaroslav Šabata odsouzen. In: *Vídeňské svobodné listy*, 18. ledna 1979, s. 2 • Proces s Jaroslavem Šabatou. In: *Listy*, roč. 9, č. 1 (únor 1979), s. 13-15 • Tominová, Z.: Zpráva o průběhu procesu s dr. J. Šabatou. In: *Informace o Chartě 77*, roč. 2 (1979), č. 1, s. 15-17, též *Americké listy*, č. 10 (9.3.1979), s. 6-7 • Akce za osvobození Šabaty. *Tamtéž*, č. 2 (duben 1979), s. 16, 23-24 • Internacionála solidární s čs. bojovníky za demokracii. In: *Právo lidu*, roč. 82 (1979), č. 1, s. 1 • Proč chyběl popis. *Tamtéž*, č. 3, s. 3 • Šabata odsouzen k devítiměsíčnímu věznění. In: *Nový domov*, roč. 30 (1979), č. 7, s. 1.